www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى

تەكلىماكانغا مۇھەببەت

(ئەدەبىي خاتىرە)

ئابدۇللا سۇلايمان

مۇقەددىمە

1988 - يىل 3 - نويابىر

20 تۆگىلىك كارۋان قۇم بارخانلىرى ئارىسىدا ئاستا - ئاستا ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى. ئۈزلۈكسىز كۆچىيىۋاتقان شۇۋىرغانلىق بوران 1901 - يىلى ئەنگلىيىلىك ئېكسپېدىتسىيىچى، مەشھۇر ئارخېئولوگ ئاۋرىل. ستەيىن تەرىپىدىن سىزىلغان يۈزەكى خەرىتە ۋە كومپاسقىلا تايىنىپ بىر قەدەم - بىر قەدەمدىن سىلجىۋاتقان بۇ كارۋان تۈپىنى نىشاندىن ئوڭايلا ئاداشتۇرۇۋېتەتتى. ئۇلار خەۋەرلىشىش ئاپپاراتى ئارقىلىق پات - پاتلا: «ھازىرقى ئورنىمىز ئېنىق ئەمەس، بارلىق ئەزالار ئامان - ئېسەن» دەپ سىگنال بېرەتتى. 30 كىلومېتىرلىق كۆچمە قۇم يولىنى ئۈچ كۈندە تىركىشىپ بېسىپ تۈگەتكەن سەككىز نەپەر ئەزا ۋە ئالتە نەپەر ياردەمچى ئەزا ئىچىدە سىز تولىمۇ ئۈمىدۋار ۋە غەيرەتلىك ئىدىڭىز. 19 - ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرى، 20 - ئەسىرنىڭ باشلىرىدا كۆتۈرۈلگەن «تەكلىماكان قىزغىنلىقى» داۋامىدا، 1901 - يىلى 20 - يانۋاردا ستەيىن 1500 يىلدىن ئارتۇق غەپلەت ئۇيقۇسىدا ياتقان نىيە قەدىمكى شەھىرىنى تۇنجى بولۇپ ئۇيقۇدىن ئويغاتقان بولسا، سىز ئۇزۇن يىللىق ئارزۇيىڭىز ۋە زور تىرىشچانلىقىڭىز ئارقىلىق، ئارىدىن 87 يىل ئۆتكەن ئاشۇ قەھرىتان نويابىر ئېيىدا بۇ خارابىلىقتا پەيدا بولدىڭىز.

سىز، «جۇڭگو - ياپونىيە نىيە قەدىمكى خارابىسىنى ئارخېئولوگىيىلىك ئىلمىي تەكشۈرۈش - قېزىش ئەترىتى» نىڭ ياپونىيە تەرەپ ئەترەت باشلىقى بولۇپ، ئىككى دۆلەت خەلقلىرى دوستلۇقىنىڭ سىمۋولى سۈپىتىدە پۈتۈن دۇنيا كۆز تىكىۋاتقان بۇ جەڭگىۋار كوللېكتىپ بىلەن نىيە خارابىسى كونا ئىزىدا ئىككى كۈن توختاپ، ئومۇمىي ئەھۋالنى ئىگىلەپ، كېيىنكى ئارخېئولوگىيىلىك ئىلمىي تەكشۈرۈشكە پۇختا ئاساس سالدىڭىز. سىز ھەققىدىكى كېچىكىپ ئاڭلىغان كونا - يېڭى ئىشلارنى مانا مۇشۇ ئىزدىن باشلايمىز.

رېئاللىققا ئايلانغان چاقچاق

سىزنىڭ ئىسمىڭىز شياۋداۋ كاڭيۇ. سىز ياپونىيە ئۇنچە - مەرۋايىت ساھەسىدىكى مەشھۇر ئەرباب. سىز، جۇڭگو - ياپونىيە مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇشىغا ناھايىتى قىزغىن كۆڭۈل بۆلۈپ كەلدىڭىز. سىزنىڭ 1972 - يىلى جۇڭگوغا تۇنجى قېتىم كەلگىنىڭىزدىن تارتىپ ھېسابلىساق، سىز دۆلىتىمىزدە 40 قېتىمدىن كۆپرەك زىيارەتتە بولدىڭىز. شىنجاڭدىكى تۇنجى زىيارىتىڭىزمۇ چەت ئەللىكلەر شىنجاڭغا ئانچە كەلمەيدىغان چاغلار - يەنى 1982 - يىلى مايدا باشلانغانىدى.

سىز قانداقلارچە شىنجاڭغا، جۈملىدىن نىيە قەدىمكى خارابىسىغا قىزىقىپ قالدىڭىز؟ بۇنى بىر قېتىملىق تەسادىپىي ئىش، بىر قېتىملىق تەسادىپىي ئۇچرىتىش دېيىشكە بولىدۇ: 1982 - يىلدىكى شىنجاڭ زىيارىتىڭىز، سىزنىڭ بىر قېتىملىق ئۇنچە - مەرۋايىت سودا ئىشىڭىز بولۇپ، سىزنى شىنجاڭ ھۈنەر - سەنئەت بۇيۇملىرى شىركىتى تەكلىپ قىلغانىدى. يۇقىرى سۈپەتلىك ياقۇت ئىزدەش ئىستىكىدىكى بۇ زىيارىتىڭىز كۆڭلىڭىزدىكىدەك بولمىدى. بۇنىڭدىن تەڭلىكتە قالغان ساھىبخان سىزنى قىزىل

ئەدەبىيات گۈلزارى

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

مىڭئۆيىنى ئېكىسكۇرسىيە قىلىشقا باشلاپ باردى.

3 - ئەسىردىن 13 - ئەسىرگىچە بىنا قىلىنغان، مەملىكەت دەرىجىلىك نۇقتىلىق قوغدىلىدىغان بۇ مەدەنىيەت يادىكارلىقى رايونىدا سىز كۆپلىگەن تام رەسىملىرىنى كۆرۈپ ھەيرەتتە قالدىڭىز. تارىخنىڭ بوران - چاپقۇنلىرىدا خارابلىققا ئايلانغان تاشكېمىرلەرنىڭ كۆپلىكىنى، چەت ئەللىكلەر قومۇرۇپ ئېلىپ كەتكەن تام سۈرەتلىرى ئورنىنى ۋە بۇ مىڭئۆيلەرنى مۇھاپىزەت قىلىۋاتقان خىزمەتچىلەرنىڭ جاپا - مۇشەققەتلىك تۇرمۇشىنى كۆرۈپ ئېغىر خۇرسىندىڭىز. سىزنى باشلاپ بارغان ھۈنەر - سەنئەت بۇيۇملىرى شىركىتىدىكى ۋاڭ شىتيەن سىزنىڭ كۆڭلىڭىزنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن ماشىنىدا كېلىۋېتىپ سىزگە: «ئەگەر شىياۋداۋ ئەپەندى 100 مىڭ يۈەن پۇل چىقىرىشنى خالىسا، مۇشۇ تاشكېمىرلەرگە سىزنىڭ نامىڭىزنى قوياتتۇق» دەپ چاقچاق قىلدى. سىز ئويلىمىغان يەردىن: «بولىدۇ، چۈشەندىم، تاشكېمىرلەرگە يەتكەن زىيان بەك ئېغىر ئىكەن. بولىدۇ، 100 مىڭ يۈەن چىقىراي، رېمونت ۋە ئاسراشقا ئىشلەتسۇن» دېدىڭىز. ۋاڭ شىتيەن ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمىگەندەك: «راستمۇ؟» دەپ سورىغاندا، سىز: «مەن ئەزەلدىن يالغان گەپ قىلىپ باقمىغان» دېدىڭىز تولىمۇ سەممىيلىك بىلەن.

ساھىبخان سىزنى بۇ ئىش خۇسۇسىدا ئۈرۈمچى چەت ئەل مېھمانخانىسىدا شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتىنىڭ نازىرىغا تونۇشتۇرغاندا، سىز تاماق ئارىلىقىدا ئۇلار بىلەن ئاددىيلا ھۆججەتلەشتىڭىز. راستىنى ئېيتقاندا، مەدەنىيەت نازارىتىدىكىلەر سىزنىڭ مۇشۇنچىۋالا كۆپ پۇلنى بېرىشىڭىزگە تازا ئىشەنچ قىلالمىغانتى. ئۇلار، ئۆزلىرى بىلەن تونۇجى قېتىم ئۇچراشقان بىر ياپونىيىلىكنىڭ ھېچقانداق شەرت قويماي پۇل بېرىشىنى ئاز ئۇچرايدىغان تەسادىپىي ئىش دەپ قارىغانتى. سىز ۋەتىنىڭىزگە قايتقاندىن كېيىن دەرھال 100 مىڭ يۈەن (ئەينى ۋاقىتتىكى پۇل قىممىتى بويىچە بۇ پۇل 4 مىليون 800 مىڭ ياپونىيە يېنىغا توغرا كېلىدۇ) پۇلنى پېرېۋوت قىلىپ ئەۋەتتىڭىز. بۇ خەۋەر بىزنى ھەيران قالدۇردى.

سىز يەنە دۆلىتىمىزنىڭ قىزىل مىڭئۆيىنى رېمونت قىلىش ئۈچۈن 20 مىليون يۈەن پۇل ئاجرىتىپ، رېمونت قىلىش - ئاسراش خىزمىتىنى باشلىغانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ، ياپونىيىدە 100 مىليون ياپونىيە يېنى ئىئانە توپلاپ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتىگە تاپشۇرۇپ بېرىپ، قىزىل مىڭئۆيى رېمونتىغا ياردەم بېرىش بويىچە پائالىيەت ئېلىپ باردىڭىز. بۇ خەۋەر بىزنى يەنە بىر قېتىم ھەيران قالدۇردى.

سىز 1987 - يىلى نويابىردا ياپونىيىدە «جۇڭگو - ياپونىيە قىزىل مىڭئۆيىنى رېمونت قىلىش - ئاسراش جەمئىيىتى» نى قۇرۇپ، تاشقى ئىشلار ۋەزىرى جۇڭشەن تەيلاڭنى پەخرىي مەسلىھەتچىلىككە، شاڭسۇن گۇاڭشى ئەپەندىنى خوجايىنلىققا، كۆپلىگەن ئوقۇمۇشلۇق زاتلارنى تايانچ مەسئۇللۇققا تەكلىپ قىلدىڭىز. سىز تونۇشلىرىڭىزدىن ئىئانە توپلىغاندا ئۇلار سىزدىن: «قىزىل دېگىنىڭىز نېمە؟ ئۇ قانداق نەرسە؟» دەپ سوراشتى. نۇرغۇنلىغان ياپونىيىلىكلەرنىڭ دۇنخۇاڭنىلا بىلىدىغانلىقى، ئەمما قىزىل مىڭئۆيى توغرىسىدا چۈشەنچىسى يوقلۇقىنى نەزەردە تۇتۇپ، سىز قىزىل مىڭئۆيىنى چۈشەندۈرىدىغان قوللانما تۈزدىڭىز، خۆەندىك فىلىمى ئىشلىدىڭىز. جەمئىيەت تايانچلىرىنىڭ قوللىشى، 3 مىڭ كىشىنىڭ ئىككى يىل تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى بىلەن ئاخىرى 105 مىليون 440 مىڭ ياپونىيە يېنى ئىئانە توپلاپ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتىگە تاپشۇرۇپ بەردىڭىز.

شىياۋداۋ ئەپەندى، مۇشۇ چاغدا شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى باشقارمىسىنىڭ باشلىقى خەن شياڭ سىزگە ئاپتونوم رايونىمىزدىكى قەدىمكى تارىخىي ئىزلارنى تەپسىلىي تونۇشتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ تارىخىي قىممىتى، كۆلىمىنىڭ زورلىقى، ساقلىنىۋاتقان مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنىڭ كۆپلۈكى جەھەتتە نىيە قەدىمكى ئىزلىرىنىڭ ھەممىدىن مۇھىم ئورۇندا تۇرىدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ بەردى. خەن شياڭ سىزنىڭ شۇ چاغدىكى ھېسسىياتىڭىز ۋە تەسىراتىڭىز توغرىسىدا: «مەن نىيە قەدىمكى خارابىسىنىڭ ئۇنچە - مەرۋايىت سودىگىرى شىياۋداۋنى بۇنچىۋالا قىزىقتۇرىدىغانلىقىنى ئويلاپ باقماپتىكەنمەن. ئۇنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى بىر قانچە يىل ئىچىدە نىيە قەدىمكى خارابىسىنى ئېچىش ئۈچۈن غايەت زور مەبلەغ سالىدىغانلىقىنى، جاپا چېكىشنى خالايدىغانلىقىنى، بىر قانچە قېتىملىق ئارخېئولوگىيىلىك ئىلمىي تەكشۈرۈش پائالىيىتى ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى تېخىمۇ ئويلىماپتىكەنمەن» دېدى. شۇنداق، سىز ئاخىرى ئەڭ ئېسىل مەرۋايىتنى تاپتىڭىز.

سىز: «بىر جۈملە چاقچاق مېنى شىنجاڭ بىلەن ھەمكارلاشتۇردى» دېگەنىدىڭىز. سىزنىڭ ئىشنى ئۈنچە - مەرۋايىت سودىسىدىن باشلاپ، قۇملۇق يۇتۇپ كەتكەن بىر قانچە ئون قەدىمىي شەھەرلەر ئىچىدىن نىيە خارابىسىنى ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈشنى تاللاپ بېكىتىشىڭىز ھەرگىزمۇ سودىنى، نام - شۆھرەت قازىنىشنى مەقسەت قىلمىغانىدى. سىز، دۆلىتىمىز جۈملىدىن شىنجاڭنىڭ مەدەنىيىتىنى، ھەر مىللەت خەلقىنى قىزغىن سۆيۈپ كەلدىڭىز. قەدىمكى يىپەك يولىدىكى رومانتىك تۇيغۇلارغا باي مەنزىرىلەرنى ياخشى كۆرۈپ كەلدىڭىز. بولۇپمۇ

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

نىيىدىن ئىبارەت يىپەك يولىنىڭ جەنۇبىي تارمىقى سىزگە چوڭقۇر ئويلىنىش ئاتا قىلدى. سىز نىيە، كىرورەن قاتارلىق شەھەرلەرنىڭ قۇم تەرىپىدىن يۇتۇۋېلىنغان ئازابلىق ساۋىقى ئارقىلىق، ئىنسانلارنىڭ ئېكولوگىيىلىك مۇھىتقا سەل قارىماسلىقىنى، قەدىمىي پارلاق مەدەنىيەتنىڭ يەنە يوقاپ كەتمەسلىكىنى دۇنياغا بىلدۈرمەكچى بولدىڭىز.

سىزنىڭ قانداقلارچە شىنجاڭغا، جۈملىدىن نىيە قەدىمكى خارابىسىغا نىمە مەقسەتتە قىزىقىپ قالغانلىقىڭىزنى تۆۋەندىكى پاكىتلاردىن تېخىمۇ روشەنلەشتۈردۇق:

1993 - يىلى كۈزدە مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتى مۇھىت - بايلىق مەنبەلىرىنى قوغداش كومىتېتى «جۇڭخۇا مۇھىت ئاسراش زىيارەت گۇرۇپپىسى» تەشكىللەپ، شىنخۇا ئاگېنتلىقىنىڭ مۇخبىرى لى شىگۇاڭ، جاۋ پېيرۇڭ، «جۇڭگو نېفىت گېزىتى» نىڭ مۇخبىرى لىڭ يۇڭجەن، مەركىزىي تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ مۇخبىرى يې خۇيمىنلارنى نىيە قۇملۇقىغا ئېچكىرىلەپ كىرىپ، تەكشۈرۈش - زىيارەت قىلىشقا ئەۋەتتى. ئۇلار بۇ «ھالاكەت دېڭىزى» دا سىز بىلەن ئۇچراشتى. ئاپتور، مۇخبىرلارنىڭ ئەينى چاغدىكى زىيارەت خاتىرىسىنىڭ سىزگە مۇناسىۋەتلىك دىئالوگلىرىدىن بۇ ئۈزۈندىنى ئوقۇرمەنلەرگە سۇنۇشنى تولىمۇ ئەھمىيەتلىك دەپ قارايدۇ:

ۋاقتى: 1993 - يىل 30 - ئۆكتەبر. ئورنى: نىيە قەدىمكى خارابىسى رايونى 8 - خارابە قۇملۇقى ۋە بۇددا مۇنارى يېنىدىكى لاگېر.

مۇخبىرنىڭ سوئالى: نىمە ئۈچۈن سىز شۇنچە يىراق يەردىن كېلىپ، ھەم ناھايىتى كۆپ خىراجەت چىقىرىپ بۇ قۇملۇقتا جاپا چېكىسىز؟

سىزنىڭ جاۋابىڭىز: تارىخىي كىتابلاردا نىيە قەدىمكى ئىزلىرى ناھايىتى كەم خاتىرىلەنگەن. غەربىي يۇرت ھەققىدىكى خاتىرىلەرمۇ ناھايىتى يۇزە. مۇشۇ باسقۇچتىكى تارىخنى بىلىش، بۇ دىياردىكى قەدىمكى دۆلەت - خانلىقلارنىڭ خارابىلىشىش سەۋەبلىرىنى ئېنىقلاش، ئىنسانىيەت مەدەنىيىتىگە تۆھپە قوشۇش ئۈچۈن بۇ يەرگە كەلدىم.

سوئال: سىزنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ئىلمىي تەكشۈرۈش - قېزىش پىلانىڭىز قانداق؟

جاۋاب: نىيە مەدەنىيىتى ئۇلۇغ جۇڭگوغا تەۋە، شۇنداقلا دۇنياغا تەۋە. بۇ ئىلمىي خىزمەتتە مەن دۆلىتىڭىزلەر بىلەن ئۇزۇن مۇددەت ھەمكارلىششقا تەييارلىق قىلىۋاتىمەن.

تەكلىماكاننىڭ دوكلاتى

مىلادى 79 - يىلى 24 - ئاۋغۇستتا رىمنىڭ شەرقىي جەنۇب تەرىپىدىكى پومپېي شەھىرى ۋېزوۋىي يانار تېغىنىڭ تۇيۇقسىز پارتلىشى بىلەن، كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقىچىلىك ئارىلىقتا 20 نەچچە مىڭ ئادەمنى يۇتۇپ، ئۇن - تىنسىز غايىپ بولدى. «پومپېي شەھىرى پاجىئەسى» يەنە تارىم ئويمانلىقىدا تەكرارلىنىپ، مىلادى 3 - ئەسىردىن 4 - ئەسىرگىچە مىرەن قەلئەسىنى مەركەز قىلغان، كىرورەن پادىشاھلىقىنىڭ غەربىگە جايلاشقان بۇ شەھەرمۇ بىر كېچىدىلا قۇم ئاستىدا قالدى. باج، قانۇن، پوچتا بېكىتى تۈزۈمى قاتارلىقلار مۇكەممەللەشكەن، ھوقۇق مەركەزلەشكەن «خىيالىي چۈشتىكى شەھەر» قۇم ئاستىغا غايىپ بولدى. سىز، شەرقتىن غەربكە 10 كىلومېتىر، جەنۇبتىن شىمالغا تەخمىنەن 100 كىلومېتىر كېلىدىغان بۇ شەھەرنىڭ بىر كېچىدىلا قۇم ئاستىدا قالغانلىقىنى، بۇ نىيە قەدىمكى خارابىسىغا قىزىققاندىن كېيىن بىلگەنتىڭىز.

ئاشۇ 1901 - يىلدىكى ستەيننىڭ قېزىپ تەكشۈرۈشى نەتىجىسىدە بىرىنچى كۈنىلا 100 پارچىغا يېقىن قارۇشتى يېزىقىدىكى قىممەتلىك مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنىڭ ئۇنىڭ قولىغا چۈشۈشى، 1906 - ۋە 1913 - يىلدىكى ئىككى قېتىملىق قېزىپ تەكشۈرۈشتىمۇ 700 پارچىدىن ئارتۇق قارۇشتى يېزىقى ئويۇلغان تارشا پۈتۈكلەرنىڭ تېپىلىشى ستەيىن ئۈچۈن دۇنياۋى كاتتا شۆھرەت ئېلىپ كەلگەنلىكى سىزگە ئايان ئىدى.

شياۋداۋ ئەپەندى، سىز ياپونىيە داگۇ ئېكىسپېدىتسىيىچىلەر ئەترىتىنىڭ ئەينى يىللاردىكى نىيە ئىزلىرىنى تەكشۈرۈش خاتىرىسىنى ئوقۇغان ۋە 1959 - يىلى لى يۈنچۈن باشچىلىقىدىكى شىنجاڭ مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى باشقۇرۇش - تەكشۈرۈش ئەترىتىنىڭ نىيە قەدىمكى خارابىسىدىن قازغان «نەچچە ئەسىر ئۆز پېتىچە تۇرغان» ئەر - ئايالنىڭ جەسىتى ۋە جەسەت بىلەن بىللە كۆمۈلگەن كىيىم - كېچەكلەر توغرىسىدىكى تەپسىلىي خەۋەر، نەق مەيدان سۈرەتلىرىدىن نىيە قەدىمكى خارابىسى توغرىسىدا تېخىمۇ چوڭقۇر بىلىمگە ئىگە بولۇپ، قىزىقىشىڭىز يەنىمۇ ئاشقانىدى.

1980 - يىلى مەركىزىي تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى بىلەن ياپونىيە NHK مۇئەسسەسى بىرلىكتە نىيە قەدىمكى خارابىسىنى تەكشۈرۈشتىن ئالغان ھۆججەتلىك فىلىم كۆرسىتىلگەندە، شۇنداقلا ياپونىيە شەرقىي دېڭىز تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىنىڭ 1991 -، 1992 -، 1993 - يىللىرى ئارقىمۇ - ئارقا ئېلىپ بارغان قۇملۇق زىيارىتى ۋە تەكشۈرۈش ئەھۋالى توغرىسىدىكى خەۋەرلىرى تېلېۋىزوردا كۆرسىتىلگەندە سىز ھاياجاندىن قەلبىڭىزگە يېڭى ئارمانلارنى پۈكتىڭىز.

1988 - يىلدىكى تۇنجى قېتىملىق تەكشۈرۈشتىن كېيىن، 1990 -، 1991 - يىللىرى تەييارلىق تەكشۈرۈشى ئېلىپ بېرىلدى. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى بۇ

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى

بىرلەشمە تەكشۈرۈش ئەترىتىنىڭ خىزمىتىنى قىزغىن قوللاپ، يېقىندىن ياردەمدە بولدى. 1993 - يىلى مەملىكەتلىك خەلق - قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن ۋەييۈەنجاڭى تۆمۈر داۋامەت بىرلەشمە تەكشۈرۈش ئەترىتىنىڭ پەخرىي باشلىقلىقىنى ئۆز ئۈستىگە ئالدى. مەملىكەتلىك مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى ئىدارىسىمۇ «جۇڭگو - ياپونىيە نىيە قەدىمكى خارابىسىنى ئىلمىي تەكشۈرۈش - قېزىش ئەترىتى» نىڭ كەڭ كۆلەملىك تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىش پائالىيىتىنى ئومۇمىيۈزلۈك قوللاپ، 1994 - يىلى يانۋاردا، ئېلىمىز چېگرىسى ئىچىدە چەت ئەل ئارخېئولوگىيە ئەترەتلىرىنىڭ ئىلمىي تەكشۈرۈشىگە ئىجازەت بەرگەن تارىخىي ئەھمىيەتكە ئىگە 1 - نومۇرلۇق ھۆججىتىنى تارقاتتى. مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتى مۇھىت - بايلىق مەنبەلىرىنى قوغداش كومىتېتىنىڭ مۇدىرى جۇگېفىڭنىڭ رىياسەتچىلىكىدە شۇ يىلى مايدا بېيجىڭ كۇتۇپخانىسىدا «نىيە - قۇملۇق يۇتۇپ كەتكەن قەدىمكى دۆلەت» رەسىملىك كۆرگەزمىسى ئۇيۇشتۇرۇلدى. جۇڭگو پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ باشلىقى جۇگۇاڭجاۋ، نوبېل مۇكاپاتىنىڭ لائۇرىياتى لى جېڭداۋ دوكتور، دۇنيادىكى داڭلىق ئالىملار، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى پەن - مائارىپ كومىتېتىنىڭ ۋەكىللىرى ھەمدە مىڭلىغان تاماشىبىنلار بۇ كۆرگەزمىنى كۆردى. شۇ يىلى ئۆكتەبىردە نىيە قەدىمكى خارابىلىقىدا قېزىشنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىلمىي تەكشۈرۈش رەسمىي باشلاندى. ئەترەت ئەزالىرى تۇنجى قېتىمقى 14 كىشىدىن تەرەققىي قىلىپ 50 كىشىگە، تۇنجى قېتىمقى تەكشۈرۈشتىكى ئىككى كۈن دالىدا قونۇشتىن ئۈچ ھەپتە قۇملۇقتا تۇنەپ، ئىلمىي تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىشقا تەرەققىي قىلدى.

1988 - يىلدىن 1994 - يىلغىچە نىيە قەدىمكى خارابىسىنى ئۇدا سەككىز قېتىم ئارخېئولوگىيىلىك ئىلمىي تەكشۈرۈش - قېزىشقا شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى ئارخېئولوگىيە تەتقىقات ئورنى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مۇزېي مەركەز قىلىنىپ دۆلەتلىك مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى ئىدارىسى، جۇڭگو پەنلەر ئاكادېمىيىسى، بېيجىڭ ئۇنىۋېرسىتېتى، خۇادۇڭ پېداگوگىكا ئۇنىۋېرسىتېتى قاتارلىق ئورۇنلار؛ ياپونىيە تەرەپتىن ياپونىيە بۇددا دىنىي ئۇنىۋېرسىتېتى مەركەز قىلىنىپ لۇڭگۇ ئۇنىۋېرسىتېتى، جىڭدۇ گۈزەل سەنئەت ئۇنىۋېرسىتېتى، پەن - تېخنىكا ۋازارىتى، دۆلەت ئىگىدارچىلىقىدىكى مىللىي ئۆرپ - ئادەت مۇزېيى، گوەنشى ئۇنىۋېرسىتېتى قاتارلىق ئورۇنلار بىرلىكتە قاتنىشىپ، زور نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈردى.

بۇ نەتىجىلەردە - ئەڭ يېڭى تېخنىكا بىلەن ئېلىپ بېرىلغان بۇ ئىلمىي تەكشۈرۈشلەردە، سىزنىڭ تىرىشچانلىقىڭىز، ئىزدىنىشلىرىڭىز ئالاھىدە گەۋدىلىك بولدى. كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ تېمپېراتۇرا پەرقى 40 °C قا يېتىدىغان، سۇ ئىنتايىن كەمچىل - قۇم بىلەن قاچا يۇيىدىغان، شارائىتى ئىنتايىن ناچار، يىپەك يولىدىكى بۇ «پومپېي شەھىرى» سىزنىڭ ئىرادىڭىزنى تاۋلىدى. سىز ھازىرغىچە ئېلىپ بېرىلغان سەككىز قېتىملىق ئىلمىي تەكشۈرۈشنىڭ بارلىق خىراجەتلىرىنى ئۆز ئۈستىڭىزگە ئېلىپ، ئۆز يېنىڭىزدىن 100 مىليون ياپونىيە يېنى چىقاردىڭىز.

شياۋداۋ ئەپەندى، سىزنىڭ تەشەببۇسىڭىز بىلەن 1994 - يىلى ياپونىيە بۇددا دىنىي ئۇنىۋېرسىتېتىدا «جۇڭگو شىنجاڭ نىيە قەدىمكى ئىزلىرى ئىلمىي تەتقىقات جەمئىيىتى» قۇرۇلۇپ، نىيە قەدىمكى خارابىسىنى مۇنتىزىم، ئۇزۇن مۇددەت تەكشۈرۈش ۋە تەتقىق قىلىشقا ياپونىيە تەرەپتىنمۇ ئاساس سېلىندى. ياپونىيىنىڭ سابىق باش ۋەزىرى خەيبۇجۇنشۇ بىلەن جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى دۆلەتلىك مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى ئىدارىسىنىڭ سابىق باشلىقى جاڭ دېچىن پەخرىي باشلىقلىقنى، ياپونىيىنىڭ سابىق مەدەنىيەت ۋەزىرى يەنچۇەنجىڭشلاڭ مەسلىھەتچىلىكىنى، ياپونىيە بۇددا دىنىي ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ مۇدىرى بىلەن سىز ھەيئەتلىكنى ئۈستىڭىزگە ئالغان بۇ ئىلمىي جەمئىيەت قەدىمكى نىيە خارابىسى (شەھىرى) توغرىسىدا دەسلەپكى ئومۇمىي مۆلچەرنى ئوتتۇرىغا قويدۇڭلار. بىرلەشمە تەكشۈرۈش ئەترىتىنىڭ ئەزاسى سۇن ياۋشىن دوكتور: «نىيە خارابىسىنى ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈشنىڭ تارىخىي ئەھمىيىتى ناھايىتى زور. يىپەك يولىدىكى قەدىمكى ئىزلار ئىچىدە نىيە ئارىلىقىنىڭ يىراق، كىشىلەرنىڭ بۇزغۇنچىلىق قىلىشىنىڭ ئاز بولۇشى بىلەن، ئۇنىڭ ئىلمىي جەھەتتىكى قىممىتى باشقا جايلارغا قارىغاندا ناھايىتى يۇقىرى. نىيە قەدىمكى ئىزىنى پۈتۈن دۇنيا ئارخېئولوگلىرى بىرلىشىپ قازسا، 50 يىلدىمۇ قېزىپ تۈگىتەلمەيدىكەن» دېدى.

شياۋداۋ ئەپەندى، سىز بىۋاسىتە قاتناشقان ئاشۇ سەككىز قېتىملىق ئىلمىي تەكشۈرۈش ۋە قېزىش داۋامىدا بۇ قەدىمكى نىران دۆلىتىدە مەدەنىيەت، ئىقتىساد، سودا ۋە ئىشلەپچىقىرىشنىڭ گۈللەنگەنلىكىنى؛ قول ھۈنەر - سەنئىتىنىڭ نەپىس ۋە ئاددىيلىقىنى؛ شەھەر قۇرۇلۇشىدا، رەت - رەت يوللار، ئېرىق - ئۆستەڭلەر، سۇۋادان تېرەكلىك مەھەللە - ئۆيلەرنىڭ تەرتىپلىك گىرەلەشتۈرۈلۈپ ئورۇنلاشتۇرۇلغانلىقىنى، ئولتۇراق ئۆيلەرنىڭ ھويلىلىرى ئۈزۈمزارلىق، كەينىنىڭ مېۋىزارلىق باغلار ئىكەنلىكىنى، ئولتۇراق ئۆيلەر بىلەن ئېغىل - قوتانلارنىڭ

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئارىلىقى قالدۇرۇلۇپ سېلىنغانلىقىنى، گۈيلەرنىڭ ياغاچ قۇرۇلمىلىق ھالدا سامانلىق .لايدا سۇۋۇلۇپ ھاك بىلەن ئاقارتىلغانلىقىنى، تىكىپ ئۆستۈرۈلگەن دەل - دەرەخلەر بىلەن تەبىئىي ئورمانلارنىڭ ئۆز ئارا كىرىشتۇرۇلۇپ بوستانلىق ھاسىل قىلىنغانلىقىنى جەزم قىلدىڭىز. سىز ۋە ئىلمىي تەكشۈرۈش ئەترىتىدىكىلەر يەنە بۇ خارابىدىن قارۇشتى يېزىقىدىكى تارشا پۈتۈكلەرنى، ئاددىي پۈتۈك ۋە تېرىگە يېزىلغان پۈتۈكلەرنى، يونان ئەپسانىلىرىدىكى ئىلاھلار ئوبرازى سىزىلغان سۈرەتلەرنى، يۇڭ - يىپەك، پاختا توقۇلمىلارنى، توقۇمىچىلىق سايمانلىرىنى، ئىشلەپچىقىرىش بۇيۇملىرىنى، زىرائەت ئۇرۇقلىرى ۋە پىلە غوزىسىنى، مىس، ئەينەك بۇيۇم پارچىلىرىنى تاپقىنىڭلاردا، بۇ تېپىلمىلاردىن سۆيۈنۈپ ھاردۇقىڭلار چىققاندەك بولدى. بولۇپمۇ 1995 - يىلى ئۆكتەبىردىكى بىر قېتىملىق ئىلمىي تەكشۈرۈش ۋە قېزىش داۋامىدا ئۇچراتقان قەدىمكى جەسەتلەر ۋە جەسەت بىلەن بىللە دەپنە قىلىنغان ئاخىرەتلىك بۇيۇملار ھەممە بۇتخانا خارابىسى قاتارلىقلار سىزنى بۇ يەردىن مېھرىڭىزنى ئۈزەلمەس قىلىپ قويدى.

كۆمۈلمەس ئىزلار

1995 - يىلى سىنتەبىردە، ۋەتىنىمىزنىڭ غەربىي كۆزنىكى بولغان ئۈرۈمچى شەھىرىدە مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن ۋېيىۈەنجاڭى تۆمۈر داۋامەت، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومىنىڭ شۇجىسى ۋاڭ لېچۈەن؛ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ رەئىسى ئابلەت ئابدۇرېشىت، ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۈەنىنىڭ قوماندانى جىن يۈنخۈي، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسلىرىدىن غوپۇر ئابدۇللا، لى دېڭخۈي قاتارلىق پارتىيە، ھۆكۈمەت ۋە بىڭتۈەن رەھبەرلىرى «يې تىڭجۇڭ ئۈرۈمچى ئىش بېجىرىش ئورنى» نىڭ قۇرۇلۇش مۇراسىمىغا قاتنىشىپ لېنتا كەستى. بۇ، ياپونىيە يې تىڭجۇڭ سودا جەمئىيىتىنىڭ دۆلىتىمىز ئىچىدىكى 18 - ئىش بېجىرىش ئورنى ئىدى. سىزنىڭ، مەدەنىيەت ساھەسىدىلا شىنجاڭنىڭ قۇرۇلۇش ۋە تەرەققىياتىغا تۆھپە قوشۇشنىڭ يېتەرلىك بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلغاندىن كېيىنكى تىرىشچانلىقىڭىزنىڭ بىرى بولغان بۇ ئىش بېجىرىش ئورنىنىڭ ئۈرۈمچىدە قۇرۇلغانلىقى، چەت ئەل كارخانىچىلىرىنى شىنجاڭغا مەبلەغ سېلىشقا جەلپ قىلىشتا زور ئىجابىي رول ئوينىدى.

شياۋداۋ ئەپەندى، سىز يې تىڭجۇڭ سودا جەمئىيىتىنى شىنجاڭغا باشلاپ كىرىشنى خېلى بۇرۇنلا كۆڭلىڭىزگە پۈككەنىدىڭىز. 1992 - يىلى 2 - ئايدا، ياپونىيە بويىچە تەسىرى ئەڭ چوڭ بولغان بۇ شىركەتنىڭ سىز بىلەن قويۇق باردى - كەلدىسى بار ئاقساقلى جۇڭزى (ياپونىيە ھۆكۈمىتى ھەممىباب مەھسۇلاتلار ۋازارىتى ئوتتۇرا - كىچىك كارخانىلار نازارىتىنىڭ سابىق نازىرى) ئەپەندى بىلەن لىدېر سۈجىبىنگە شىنجاڭنى تەپسىلىي تونۇشتۇرغانتىڭىز. شۇنىڭدىن بۇيان چەت ئەللىكلەر ۋە شياڭگاڭلىقلارنىڭ شىنجاڭغا مەبلەغ سېلىش ئەھۋالى، ئوتتۇرا ئاسىيا ئىقتىسادىي تورىدا شىنجاڭنىڭ تۇتقان ئورنى قاتارلىق تۈرلۈك ئىقتىسادىي ئۇچۇرلار بىلەن ئۇلارنى پاكال تەمىنلەپ، يې تىڭجۇڭ سودا جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭنى چۈشىنىشى ئۈچۈن ئىزچىل خىزمەت قىلدىڭىز. شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتى بىلەن يې تىڭجۇڭ سودا جەمئىيىتىنىڭ ھەر خىل توختاملارنى تۈزۈشىدە كۆۋرۈكلۈك رول ئوينىدىڭىز. شۇ قېتىمقى ئىش بېجىرىش ئورنىنىڭ قۇرۇلغانلىقىنى تەبرىكلەش مۇراسىمىدا رەھبەرلەر سىزنىڭ ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ مەدەنىيەت - مائارىپ ۋە ئىقتىسادىي تەرەققىياتى ئۈچۈن قوشقان غايەت زور تۆھپىڭىزگە يۈكسەك باھا بەرگىنىدە، سىز قەدەھ سۆزى قىلىپ پەقەت: «مېنىڭ ئىككىنچى يۇرتۇم شىنجاڭنىڭ گۈللەپ روناق تېپىشى ئۈچۈن كۆتۈرەيلى» دېدىڭىز.

شۇنداق، خۇددى ئاپتونوم رايون رەھبەرلىرى باھا بەرگىنىدەك، سىزنىڭ قىزىل مىڭئۆينىڭ رېمونت - ئاسراش ئىشلىرى، نىيە قەدىمكى خارابىسىنى ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش قېزىش خىزمەتلىرىدىلا ئەمەس، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ مەدەنىيەت مۇئەسسەسەلىرى قۇرۇلۇشى، مىللىي مائارىپنىڭ تەرەققىياتى، ئوقۇشسىز قالغان بالىلار ۋە نامراتلارغا يار - يۆلەك بولۇش جەھەتلەردىمۇ ئالاھىدە خالىس تۆھپىڭىز بار:

1994 - يىلى تەسىس قىلىنغان «جۇڭگو مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى ئاسراش فوند جەمئىيىتى شياۋداۋكاڭيۇ ئوقۇتۇش مۇكاپاتى» بويىچە دۆلىتىمىزدىن ھەر يىلى ئىككى نەپەر مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى ئاسراش مەخسۇس خادىمىنىڭ ياپونىيەدە بىلىم تەھسىل قىلىشى، ئۇلارنىڭ پۈتكۈل خىراجىتىنىڭ سىز تەرىپىدىن بېرىلىدىغانلىقى، ھەمدە ھەر يىلى ياپونىيەدە ئوقۇۋاتقان جۇڭگولۇق ئوقۇغۇچىلىرىمىزنىڭ 25 نەپىرىنى ئوقۇش مۇكاپاتى بىلەن تەمىنلەپ كېلىۋاتقانلىقىڭىز بۇ تۆھپىڭىزنىڭ ئىسپاتى.

سىزنىڭ، شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ پەخرىي پروفېسسورى بولۇپ، 1986 - يىلدىن بۇيان بۇ مەكتەپتىكى 250 نەپەر ئوقۇغۇچىنى ھەر يىلى 2 مىليون ياپونىيە يېنى ئوقۇش مۇكاپاتى بىلەن تەمىنلەپ كېلىۋاتقانلىقىڭىزمۇ بۇ تۆھپىڭىزنىڭ ئىسپاتى، ئەلۋەتتە.

1995 - يىلى خوتەن ۋىلايىتىنىڭ ئىچىملىك سۇنى ياخشىلاش قۇرۇلۇشى ۋە نامراتلارنى يۆلەش

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولیازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى

ئۈچۈن قىلغان 1 مىليون يۈەن ئىئانىڭىز ھەمدە خوتەن ۋىلايەتلىك مۇزېي قۇرۇلۇشى ئۈچۈن تەقدىم قىلغان 1 مىليون يۈەن ئىئانىڭىزمۇ ئوخشاشلا بۇ تۆھپىڭىزنىڭ ئىسپاتى.

سىزنىڭ 1989 - يىلى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ رەئىسى، ھازىر مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن ۋەييۈەنجاڭى بولۇپ ئىشلەۋاتقان شائىر تۆمۈر داۋامەتنىڭ ئىككى پارچە شېئىرلار توپلىمىنى ياپون تىلىغا تەرجىمە قىلدۇرۇپ، ياپونىيەدە نەشر قىلدۇرغانلىقىڭىز، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت ساھەسىدە ئالاھىدە كاتتا ئىش بولۇپلا قالماي، دۆلىتىمىز بويىچىمۇ زىلزىلە پەيدا قىلغانىدى.

يېقىندا، مەلۇم بىر جەمئىيەتشۇناسنىڭ بىز ئۇيغۇرلارنىڭ ھازىرقى ھالىتىمىز ئۈستىدە تەھلىل يۈرگۈزۈپ ئېيتقان «ئۈچ ئېتىش» ى – يەنى: «ئۇيغۇرلارنىڭ ياشانغان – مويسپىتلىرى تاپقان مال - دۇنياسى بىلەن ھەج تاۋاپ قىلىپ شەيتانغا تاش ئېتىۋاتىدۇ؛ ئوتتۇرا ياشلىقلىرى رومكا ئەتراپىدا ھەسەت، پىتنە - پاسات تېرىشىپ، ھەدەپ پو ئېتىشىۋاتىدۇ؛ ياشلىرى خىروئىن چېكىپ – جان تالىشىپ پوت ئېتىۋاتىدۇ» دېگەن مەسخىرىلىك سۆزى ئارىمىزدا ئېقىپ يۈرمەكتە. بىز ئويلىنىپ بېقىشقا تېگىشلىك بۇ مەسخىرىدە دېيىلگەن ئىللەتلەرگە چىرمالغان روھىيىتىمىز ۋە مەشغۇلىمىز ئالدىدا بۇ ئۇلۇغۋار تۆھپىلىرىڭىز تولىمۇ روشەن سېلىشتۇرما ئەمەسمۇ؟

ئاددىي ۋە ئۇلۇغ تەرجىمھال

ياپونىيىدىكى راھىبلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك «ئاتىسى راھىب بولۇپ، بۇتخانىغا ۋارىسلىق قىلغاندىن كېيىنلا راھىب بولغان» لار. شۇڭا، ئۇلار كەسپىي راھىبلار ھېسابلىنىدۇ. ئەمما سىزنىڭ ئاتىڭىز راھىب بولمىغان. ئون نەچچە يىل ئىلگىرى سىز ھىندىستانغا بېرىپ تاۋاب قىلىپ، بۇددا دىنىنى چوڭقۇر چۈشەنگەندىن كېيىن دۆلىتىڭىزدىكى جىڭدۇ بۇددا دىنىي ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇپ، 1988 - يىلى 45 يېشىڭىزدا ئوقۇش پۈتتۈردىڭىز. سىز ئارىلىقتا ئىككى يىلچە مەخسۇس دۇئا - تىلاۋەت بىلەن مەشغۇل بولدىڭىز. سىز ئۇلۇغ بۇددا دىنىي ئالىمى كومراجىۋانىڭ 109 ئەۋلاد شاگىرتى بولغاچقا، ياپونىيىدىكى كۆپلىگەن بۇتخانىلار سىزنى باش راھىبلىققا تەكلىپ قىلدى. گەرچە سىز ئىخلاسمەن بۇددا مۇخلىسى بولسىڭىزمۇ، ئۆمۈر بويى دۇئا - تىلاۋەت قىلىش ۋە ئىجتىمائىي پائالىيەت بىلەن مەشغۇل بولىدىغانلىقىڭىزنى ئېيتىپ، بۇ تەكلىپلەرنى چىرايلىقچە رەت قىلدىڭىز.

شىاۋداۋ ئەپەندى، سىز مەخسۇس دۇئا تەلەپ قىلىش بىلەن مەشغۇل بولغان ئاشۇ ئىككى يىلدا 100 كۈن پەرھىز تۇتۇپ، ئۇزۇقلۇقنىڭ قىممىتىنى، مېھنەتكەشلەرنىڭ يېمەكلىك ئىشلەپچىقىرىشىدىكى ئېغىر جىسمانىي ئەمگىكى ۋە ئەجرىنى چوڭقۇر ھېس قىلىپلا قالماي، بىر ئاي ئىچىدە ئىككى قېتىم توكيو بىلەن جىڭدۇ ئارىلىقىدا مىڭ كىلومېتىردىن ئارتۇق پىيادە يول يۈرۈپ - ئىرادىڭىزنى تاۋلاپ، ئۆزىڭىزنى چېنىقتۇردىڭىز.

سىز تۇغۇلۇپ ئۇزۇن ئۆتمەي ئانىڭىز ۋە ئۆگەي ئانىڭىز ئارقا - ئارقىدىن ئۆلۈپ كەتكەچكە، ئۆسمۈرلۈك ۋە ياشلىق چاغلىرىڭىزدا يېتىملىكنىڭ دەردىنى يەتكۈچە تارتقانتىڭىز. شۇ سەۋەبتىن بولسا كېرەك، سىز يېتىم بالىلارنىڭ بېشىنى سىلاش - ئۇلارغا شاپائەت قىلىشنى ۋىجدانىي بۇرچىڭىز قىلىپ كەلدىڭىز. ئۈرۈمچى، خوتەن، نىيە قاتارلىق جايلاردىكى يېتىم بالىلار پاراۋانلىق ئورۇنلىرىغا يېقىنقى يىللاردىن بۇيان نۇرغۇن ماددىي بۇيۇملارنى تەقدىم قىلغانلىقىڭىز بۇ خىل ئالىيجاناب ھېسسىياتىڭىزنى چۈشەندۈرۈپ بەردى.

سىزنىڭ ياپونىيەدە ھازىرغىچە خۇسۇسىي ھويلا ۋە پىكاپىڭىز يوق. ھەر كۈنى يەر ئاستى پويىزىغا چۈشۈپ ئىشقا بارىسىز. ئەتىگەندە بولكا بىلەن ناشتا قىلىپ، چۈشلۈكى باغچىلاردىكى سەرگەردانلار بىلەن مۇڭدىشىسىز. غورىگۈل تاماق يەپ، تۇرمۇشىڭىزنى تولىمۇ ئاددىي - ئىقتىسادچىل ئۆتكۈزىسىز. سىز پەرزەنت يۈزى كۆرمىگەچكە، سان - ساناقسىز سەبىيلەرنى ئۆز بالىلىرىڭىز ھېسابلاپ، ئۇلارغا ئاتىلىق مېھرىڭىزنى بەردىڭىز.

سىز كاتتا بايلاردىنمۇ ئەمەس. شۇنداقتىمۇ نىيە قەدىمكى خارابىسىنى ئىلمىي تەكشۈرۈش - قېزىش خىراجىتىنىڭ بىر قىسمىنى ھەتتا بانكىدىن قەرز ئالدىڭىزۇ ئۆي ئىجارىسى، تاماق راسخوتى ئۈچۈن ئايالىڭىزغا بىر تىيىنمۇ ئاجراتماي، ئائىلىنىڭ كۈندىلىك خەج - خىراجىتىدە سىزنى قىزغىن قوللىغان، سىزگە ئىلھام ۋە مەدەت بەرگەن ئايالىڭىزنىڭ مۇئاشىغىلا تاياندىڭىز.

سىزنىڭ ھۆرمىتىڭىز ۋە پەزىلىتىڭىزنى بىلدۈرىدىغان بىر قانچە «لەقىمىڭىز» بار. بۇ يەردە ئوقۇرمەنلەرگە «ئەخلەت تېرىيدىغان ئەترەت باشلىقى» ۋە «كىچىك تۆمۈر» دېگەن ئىككى لەقىمىڭىزنىڭ كېلىپ چىقىشىنى سۆزلەپ بېرەيلى:

1993 - يىلى جۇڭگو - ياپونىيە نىيە قەدىمكى خارابىسىنى ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش - قېزىش ئەترىتى ئالدىنقى ئىلمىي تەكشۈرۈشلەر ئاساسىدا يەنە بىر نۆۋەتلىك تەكشۈرۈش - قېزىش تەييارلىقلىرىنى پۈتتۈرۈپ يولغا چىققانىدى. ياپونىيە تەرەپ ئەترەت باشلىقلىقىنى ئۆز ئۈستىڭىزگە ئالغان سىز كىبىر - تەمەننادا بولۇش توگۇل ئەخلەت تېرىيدىغان سايمان، ئەخلەت خالتىلىرى ۋە بىر قىسىم بۇيۇملارنى ياپونىيىدىن ئۆزىڭىز ئالغاچ كېلىپ، بىرلەشمە تەكشۈرۈش ئەترىتىدىكى بەزى ئەزالار قۇملۇققا تاشلاپ ماڭغان

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

تۈرلۈك يېمەك - ئىچمەك كورۇپكىلىرى، ئىچىملىك بوتۇلكىلىرى ۋە كەمپىت قەغەزلىرىگىچە تېرىپ ماڭدىڭىز. دەرەخلەرنى كېسىپ ئوت قالىماسلىقنى، ئەخلەتلەرنى قالايمىقان تاشلىماسلىقنى داۋاملىق جېكىلىدىڭىز. سىز ئەترەت ئەزالىرىغا: «بۇ، ئۇلۇغ جۇڭگونىڭ، شۇنداقلا پۈتكۈل ئىنسانىيەتنىڭ مەدەنىيەت مىراسلىرى، ئۇنى چوقۇم ياخشى ئاسرىشىمىز كېرەك» دېدىڭىز. سىزنىڭ بۇ ئالىيجاناب كەسپىي ئەخلاقىڭىزدىن تەسىرلەنگەن، شۇنداقلا ياپونىيەدە ھەر ئايدا يېقىن ئەتراپتىكى باغچىلارغا بېرىپ، ئىككى - ئۈچ قېتىم مەخسۇس ئەخلەت تېرىپ خالىس تازىلىق قىلىدىغانلىقىڭىزنى ئاڭلىغان جۇڭگو تەرەپ ئەترەت ئەزالىرى يېقىنچىلىق بىلەن سىزنى: «ئەخلەت تېرىيدىغان ئەترەت باشلىقى» دەپ چاقچاق قىلغاندا، سىز كۈلۈپ كەتتىڭىز.

سىزنىڭ ئىسىم كارتوچكىڭىزغا «كىچىك تۆمۈر» دېگەن ئۇيغۇرچە ئىسمىڭىز بېسىلغان: بىر قېتىملىق زىياپەتتە مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن ۋېيىۈەنجاڭى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئەينى چاغدىكى رەئىسى تۆمۈر داۋامەت: «شياۋداۋ ئەپەندى ئېسىل ئادەم، ئۇنىڭ شىنجاڭغا كېلىشى ئاسان ئەمەس، يەنە كېلىپ شىنجاڭ ئۈچۈن ناھايىتى زور تۆھپىلەرنى قوشتى. ئۇ، شىنجاڭنىڭ ئىشلىرىنى ناھايىتى توغرا ۋە ئەتراپلىق چۈشىنىدۇ. ئۇ، گويا مېنىڭ ئىنىمغا ئوخشايدۇ» دېگەندە، سىز ئۇنىڭغا جاۋابەن: «تۆمۈر داۋامەت ئەپەندى توقسۇن ناھىيىسىنىڭ ئىلانلىق يېزىسىدا كەمبەغەل ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەن. ناھايىتى كۆپ جاپا - مۇشەققەتلەرنى تارتقان. ئۇ، شىنجاڭنىڭ تەرەققىياتى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقى ئۈچۈن زور تۆھپىلەرنى قوشتى. ئۇ، ئىنتايىن ئاددىي - ساددا، كەمتەرىن رەھبەر. خۇددى ئۆزىنىڭ ئىسمىغا ئوخشاش تۆمۈردەك ئىرادىلىك ئادەم، ئۇ مېنىڭ شىنجاڭلىق ئاكام» دېدىڭىز تولىمۇ تۈز كۆڭۈللۈك ۋە سەممىيلىك بىلەن.

شياۋداۋ ئەپەندى، سىز ئۆزىڭىزنى زىيارەت قىلغان مۇخبىرلار ۋە ھەر ساھە ئەربابلىرىغا: «مەن قانداقتۇر بىر ئۇلۇغ ئەرباب ئەمەس، ئۆزۈمگە چۈشلۇق يېتەرسىزلىكىم كۆپ. مېنىڭ جۇڭگوغا قىلغان ياردىمىم جۇڭگو ۋە ياپونىيەدىكى نۇرغۇن دوستلىرىمنىڭ ياردىمى بىلەن ئورۇنلانغان» دېگەن ئاددىي ئەمما چىن سۆزىڭىز ساپ ۋە سەممىي قەلبىڭىزنىڭ، پايدا - مەنپەئەت كۆزلىمەيدىغان ئېسىل خىسلىتىڭىزنىڭ، تەلەپ ۋە شەرت قويمايدىغان مەرد - سېخىيلىقىڭىزنىڭ يەكۈنى بولدى.

سىز 1995 - يىلى 22 - مايدا مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتى مۇھىت - بايلىق مەنبەلىرىنى قوغداش كومىتېتى تەرىپىدىن تۇنجى قېتىم بىر چەت ئەللىككە بېرىلگەن ئالاھىدە شەرەپ گۇۋاھنامىسىنى تاپشۇرۇۋېلىپ، ۋاڭ بىڭچيەن مۇئاۋىن ۋېيىۈەنجاڭ بىلەن مەخسۇس سۆھبەتلەشكەن چاغدىمۇ، «خەلق گېزىتى» نىڭ چەت ئەللەرگە تارقىتىلىدىغان نەشرىنىڭ 27 - ماي سانىدىكى مەخسۇس سانىدا تونۇشتۇرۇلغاندىمۇ، «خەلق گېزىتى» نىڭ 1994 - يىلى 23 - ئاۋغۇستتىكى سانىنىڭ «مەدەنىيەت ستونى» ۋە «شىنجاڭ گېزىتى» نىڭ 1994 - يىل 12 - ئۆكتەبىردىكى سانى بىلەن «شىنجاڭ بوزيەر ئۆزلەشتۈرگۈچىلىرى» گېزىتىنىڭ 1994 - يىلى سېنتەبىر سانىدا سىزنىڭ ئىش - ئىزلىرىڭىزنى تەپسىلىي تونۇشتۇرغان چاغلاردىمۇ، سىز مۇخبىرلارغا ئوخشاشلا: «ياپونىيە - جۇڭگو دوستلۇقى يېڭى بىر دەۋرگە - يەنى ياپونىيە بىلەن جۇڭگو بىر - بىرىنى چۈشىنىش دەۋرىگە كىردى، بۇ، ياپونىيە بىلەن جۇڭگونىڭ ئورتاق دەۋرى. مەن پارلاق جۇڭخۇا مەدەنىيىتىنى ياخشى كۆرىمەن، شىنجاڭنى قىزغىن سۆيىمەن، ھەتتا جەسىتىممۇ شىنجاڭغا قويۇلىدۇ» دېگەن قەلب سۆزلىرىڭىزنى ئېيتتىڭىز.

خاتىمە

مۆھتەرەم ئوقۇرمەن: مەن بۇ ئەدەبىي خاتىرىنى يېزىۋاتقان مۇشۇ كۈنلەردە، شياۋداۋ ئەپەندىنىڭ خوتەنگە كېلىپ 8 - ئۆكتەبىردىن 18 - ئۆكتەبىرگىچە «جۇڭگو - ياپونىيە قەدىمكى نىيە خارابىسىنى ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش - قېزىش ئەترىتى» ئەزالىرى بىلەن بىرلىكتە نىيە قەدىمكى خارابىسىدا 8 - قېتىملىق ئىلمىي تەكشۈرۈش - قېزىش پائالىيىتىدە بولغانلىقىنى ئاڭلىدىم. ئۇلارغا ھەمراھ بولۇپ بارغان بىر دوستۇمنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ، خوتەن ۋىلايەتلىك مۇزېي قۇرۇلۇشىغا كۆڭۈل بۆلۈپ، يەنە پۇل ئىئانە قىلىدىغانلىقىنى ۋە مۇزېينىڭ قۇرۇلۇش باشلاش مۇراسىمىغا ئالاھىتەن كېلىپ قاتنىشىدىغانلىقىنى سۆزلەپ بېرىپتۇ. ھېلىقى دوستۇم، بىرەيلەننىڭ ئۇنىڭ ئىش - ئىزلىرىنى ئۇيغۇر جامائەتچىلىكىگە تونۇشتۇرۇش مەقسىتىدە ئەسەر يېزىۋاتقانلىقىنى ئېيتقاندا، ئۇ، شىنخۇا ئاگېنتلىقى ۋە «خەلق گېزىتى» مۇخبىرلىرىنىڭمۇ يېقىندا يەنە ئۆزىنى زىيارەت قىلغانلىقىنى ئېيتىپتۇ.

شۇنداق، شياۋداۋ ئەپەندىنىڭ بىر قاتار خالىس تۆھپىلىرى، ئىنسانىيەت مەدەنىيىتى ئۈچۈن قىلىۋاتقان سەمەرىلىك ئەمگەكلىرى جۇڭگو، ياپونىيە ۋە دۇنيا جامائەتچىلىكىگە ئايان. مەنمۇ ئۆز ئىختىيارلىقىم، چوڭقۇر ھۆرمەت ۋە قايىللىق تۇيغۇم بىلەن، تىل - يېزىق چەكلىمىسى سەۋەبلىك خېلى بىر قىسىم ئۇيغۇر ئوقۇرمەنلىرى تېخى بىلىشكە ئۈلگۈرمىگەن بۇ سۆيۈملۈك كىشىنىڭ ئىش - ئىزلىرىنى ئىشەنچلىك ماتېرىياللار ئاساسىدا، يېقىنقى ئون يىلدىن بۇيانقى نىيە قەدىمكى خارابىسىنى ئارخېئولوگىيىلىك

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى

تەكشۈرۈش پائالىيىتىنىڭ جەريانى بىلەن قوشۇپ سىلەرگە دوكلات قىلدىم.

مەن بۇ ئەدەبىي خاتىرەمنىڭ خاتىمىسىنى يېزىۋېتىپ، شىياۋداۋ ئەپەندىنىڭ ئۆيلىنىشى، تاللىشى، ئىزدىنىشى ۋە تۆھپىسى بىلەن، كىشىلىك قارىشى، تۇرمۇش قارىشى، قىممەت قارىشى، مەدەنىيەت سەۋىيىسى، پەزىلىتى ۋە پۇل تېپىش مەقسىتى ئوخشاش بولغان ھەم ئوخشاش بولمىغان يۇرتىمىز كىشىلىرىنى سېلىشتۇردۇم. مىللىتىمىزنىڭ ئېسىل ئەنئەنىسىگە ۋارىسلىق قىلىپ، تاپقان پۇلىنى تېجەشلىك ئىشلىتىپ، ئۆز ئىگىلىكىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش بىلەن بىر ۋاقىتتا، بىر قىسىم پۇلىنى مائارىپ، مەدەنىيەت ھەم پاراۋانلىق ئىشلىرىمىزغا سەرپ قىلغان مەرىپەتپەرۋەر، خەلقپەرۋەر بايلار كۆڭۈل ئېكرانىمدىن بىر - بىرلەپ ئۆتتى: خوتەن ناھىيە خانئېرىق يېزىسىدىكى دېھقان كېرەم ئىمىن، ئىلىدىكى ياش كارخانىچى، يېتىملارنىڭ غەمگۇزارى نۇرتاي ھاجىم ئىسكەندەر، غۇلجا مىللىي مائارىپ «خالىس» فوند جەمئىيىتىنىڭ تەشەببۇسچىسى ئابلىمىت خالىس ھاجىم، ئۈرۈمچىدىكى خۇسۇسىي كارخانىچىلاردىن: رابىيە قادىر، تۇرسۇن ئىمىن، «قىران بۇركۇت» ھەسسىدارلىق شىركىتىنىڭ باش لېدىرى قۇدرەت ھاجى، ئاتۇش شەھىرىدىن ساۋۇت ھاجىم ۋە ئۇنىڭ ساخاۋەتچى ئوغۇللىرى، پىچان ناھىيە لەمجىن بازىرى خاندوشاھ كەنتىدىكى دېھقان ئىسمائىل قۇربان، خوتەن شەھىرىدىن مەتنىياز ھاجىم، ئەسقەر ئابدۇللا قەشقەرى، توقسۇ ناھىيە بازىرىدىن ياش كارخانىچى ئابلىز روزىھاجى، قەشقەر يېڭىشەھەردىكى ئاكا - ئۇكا قۇربان ھاجىم ۋە ھىدايەت ھاجىملار، مارالبېشى ناھىيە چاھارباغ يېزىسىدىكى دىنىي زات نۇر ئەخمەت كېرىم، ئۈرۈمچى «ئابلىز سودا سارىيى» دېرىكتورى، تىجارەتچى توختىھاجى ئابلىز... قاتارلىقلارمۇ خۇددى شىياۋداۋ ئەپەندىگە ئوخشاش ئالىيجاناب روھ ۋە ئۇلۇغۋار نىيەت - ئىقبال بىلەن ئۆز يۇرتى ئۈچۈن مەكتەپ سېلىپ ياكى «ئۈمىد قۇرۇلۇشى»، «مېھىر - شەپقەت يەتكۈزۈش» پائالىيىتىگە ئاياناماي ياردەم قىلىپ ۋە ياكى فوند جەمئىيىتى قۇرۇپ، مۇكاپات تەسىس قىلىپ، خۇددى نۇرتاي ھاجىم ئىسكەندەر ئېيتقاندەك: «خەلقنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشىشتىن ئارتۇق بەخت ۋە خۇشاللىق بولمايدۇ» غانلىقىنى ھېس قىلماقتا.

بىراق، ئۇلۇغ، ئەقىللىك، ئاقكۆڭۈل ۋە مېھرىبان ئادەملەر توپى ئارىسىدا رەھىمسىز، ۋەھشىي، ئەقىلسىز ۋە رەزىل ئادەملەر ئاز ئەمەس. بۇ ھەقتە يەككە مىساللاردىن كۆرە تۆۋەندىكىلەرگە نەزەر ئاغدۇرايلى: «K ۋە Y ناھىيىلىرى بازارلىرىنىڭ ئىككى ئاھالە كومىتېتىدىن 1994 - يىلى ناھىيە رەھبەرلىكىگە يوللانغان جەمئىيەت كۈزىتىش دوكلاتلىرىدا كۆرسىتىلىشىچە، بۇ ئاھالىلەر كومىتېتلىرى تەۋەسىدىكى 1300 نەچچە ئۆيلۈك ئۇيغۇرلار ئارىسىدا 1986 - يىلدىن 1994 - يىلى 6 - ئايغىچە، سودىگەرچىلىك قىلىدىغان 221 ئائىلىنىڭ ئىقتىسادتا قەد كۆتۈرگەن 41 ىدە «خوتۇنىنى قىزلاشتۇرۇش»، «خوتۇنىنى خىللاشتۇرۇش»، ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان. يەنى 41 خوجايىن قەدىناس خوتۇنلىرىنى قويۇۋېتىپ قىز - چوكانلارغا ئۆيلىنىۋالغان؛ 21 ئائىلىدە ئاجرىشىش ئارقىلىق نىكاھ يۆتكەش، قاتناپ تىجارەت قىلىدىغانلاردىن 24 ىدە قوش نىكاھلىق بولۇش ھادىسىسى يۈزبەرگەن؛ يۇرت - مەھەللىلەردە «كۆڭلى سۇ ئىچمىگەن»، دەردمەن چوكان - قىزلاردىن 11 ى يۇرتتىن چىقىپ كەتكەن؛ تول ئەر - ئاياللار ئائىلىلىرى 19 غا يەتكەن؛ 48 كىشى پاھىشىۋازلىق قىلمىشى بىلەن تەنقىد - تەربىيىگە چۈشكەن؛ قاتناپ تىجارەت قىلىدىغانلاردىن 19 كىشى پاھىشىۋازلىق جىنايىتى بىلەن تۇتۇلۇپ جازالانغان ياكى ئەدىبىنى يېگەن؛ ئۈچ سودىگەر پاھىشىۋازلىق سەۋەبى بىلەن ئۆلگەن. توققۇز سودىگەر پاھىشىۋازلىق جېدىلىدە پۇت - قولىدىن ئايرىلغان، زەخىملەنگەن...» («نىزامىددىن ھۈسەيىنىنىڭ «شىنجاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلى 1996 - يىللىق 3 - سانىدىكى «بىزدىكى ئىللەتلەر» ناملىق ماقالىسىنىڭ «بىزدىكى شەھۋانىيەتچىلىك» دېگەن قىسمىغا قاراڭ).

ئائىلە، جەمئىيەت ۋە مىللەتكە خانىۋەيرانچىلىق، بالايى - ئاپەت ئېلىپ كەلگەن بۇ خىل قىلمىشلار ۋە كۈندىن كۈنگە ئەۋج ئېلىۋاتقان ئىسراپچىلىق، ھەشەمەتچىلىك ھەمدە ئەيش - ئىشرەتلىك «رېستوران قىزغىنلىقى» يۇقىرىقىلارغا سېلىشتۇرۇلسا ئالىيجانابلىق بىلەن پەسكەشلىك، چىنلىق بىلەن ساختىلىق، تۆھپە بىلەن شۇملۇق تولىمۇ روشەنلىشىدۇ، ئەلۋەتتە.

مۆھتەرەم ئوقۇرمەن: بۇ مۇھاكىمىلىك سېلىشتۇرۇشلاردىن كېيىنلا سىزمۇ خۇددى ماڭا ئوخشاش ئەسلى ۋەقەنىڭ داۋامىنى بىلىشنى، داڭلىق ئاخبارات پېرسوناژى شىياۋداۋ ئەپەندىنىڭ بىر قانچە ئايلاردىن بۇيانقى ئەڭ يېڭى ئەھۋالى بىلەن تونۇشۇشنى خالايسىز ۋە ئۇنىڭغا قىزىقىسىز. بۇ قىزىقىشنى، شۇنداقلا ئەدەبىي خاتىرەمنىڭ تەلىپىنى چىقىش قىلىپ، ئۇنىڭ يېقىندا خوتەن ۋىلايەتلىك ئاسارە - ئەتىقىلەرنى يىغىپ ساقلاش ئورنىنىڭ باشلىقى ئابدۇقادىر تۇرسۇن، ئاكىغا يازغان بىر پارچە خېتىنى ئەينەن ئېلان قىلىشنى لازىم تاپتىم:

«ياخشىمۇسىلەر!

مەن 1966 - يىلى 24 يېشىمدا خېگۇي شىركىتىنى قۇرغانىدىم. ھازىر بۇ شىركەت تەرەققىي قىلىپ مەخسۇس ئۈنچە - مەرۋايىت تىجارىتى قىلىدىغان 158 ماگىزىنغا ئىگە بولغان چوڭ كارخانىغا ئايلاندى.

دەۋر تولىمۇ تېز تەرەققىي قىلىۋاتىدۇ.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى

شىركەتنىڭ رىقابەت داۋامىدا تېخىمۇ راۋاجلىنىشى، جەمئىيەتكە تېخىمۇ زور تۆھپە قوشۇشى ئۈچۈن، مۇقەررەر كونىنىڭ ئىزىنى يېڭى بېسىشى لازىم. شىركەت يېڭى باشقۇرغۇچىغا موھتاج، شۇڭا مەن باش دىرېكتورلۇق ۋەزىپەمدىن ئىستېپا بېرىپ، پەخرىي خوجايىنلىقنىلا ئۆز ئۈستۈمگە ئېلىشنى قارار قىلدىم. سوڭبىن شياۋزۇ (خېگۇي شىركىتىنىڭ باشقۇرۇش ھەيئىتى، جۇڭگو شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ ئىقتىساد مەسلىھەتچىسى، يې تىڭجۇڭ تىجارەت ئورنىنىڭ باشقۇرۇش ھەيئىتى، مېنىڭ ياخشى دوستۇم) باش دىرېكتورلۇقىدىكى يېڭى خېگۇي شىركىتى بۇنىڭدىن كېيىن يەنە كۆپ تەرەپلىمە غەمخورلۇققا موھتاج. ئادەتتە، ياپونىيىدە كارخانىنىڭ باش دىرېكتورى ۋەزىپىسىدىن ئايرىلسا، مۇدىرىيەت باشلىقى بولىدۇ. ئەمما، مەن بۇ قېتىم ئىشلارنى يېڭى باش دىرېكتورغا ئۆڭچە قويۇپ بېرىپ، مۇدىرىيەت باشلىقى بولماي، بىرىنچى سەپتىن پۈتۈنلەي چېكىنىپ چىقماقچىمەن.

بۇنىڭدىن كېيىنكى ھاياتىمدا، راھىب بولۇش سۈپىتىم بىلەن، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ مەدەنىيەت مەسلىھەتچىسى، ياپونىيە - جۇڭگو نىيە قەدىمكى ئىزلىرىنى ئارخېئولوگىيىلىك تەكشۈرۈش - قېزىش ئەترىتىنىڭ ياپونىيە تەرەپ ئەترەت باشلىقى قاتارلىق بۇرچىمنى ئادا قىلماقچىمەن. مەن «خەلق گېزىتى» تەرىپىدىن ئابجۇڭ مالۇ (تاڭ سۇلالىسى دەۋرىدە ياپونىيىدىن چاڭئەنگە كېلىپ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرى بىلەن مەشغۇل بولغان ۋە چاڭئەندە ئولتۇراقلىشىپ قالغان ياپونىيىلىك مەشھۇر زات. ئۇ، چاڭئەندە ۋاپات بولغان - ئاپتوردىن) غا ئوخشىتىلدىم. شۇڭا، مەن كېيىنكى ھاياتىمنى شۇنداقلا بارلىق زېھنىي قۇۋۋىتىمنى جۇڭگونىڭ مەدەنىيەت مىراسلىرىنى تەتقىق قىلىش ۋە ئاسراش ئىشلىرىغا بېغىشلايمەن. سىزنىڭ زور كۈچ بىلەن قوللىشىڭىز ۋە ياردىمىڭىزگە موھتاجمەن.

ئامان بولۇڭ.

شياۋداۋ كاڭيۇ

«1996 - يىل 16 - ئىيۇن، ياپونىيە - ناگويا»

ژۇرنالنىڭ سەھىپە ئېھتىياجى ۋە ئوقۇرمەنلەرنىڭ ۋاقتىنى ھېسابقا ئېلىپ، بايانلىرىمنى مۇشۇ يەردە ئاخىرلاشتۇرىمەن ھەمدە ئىنسانلار مەدەنىيىتى ئۈچۈن ئۈزلۈكسىز ئىزدىنىۋاتقان بۇ دۇنيا پۇقراسىغا - تەكلىماكان شەيداسىغا يېڭىدىن يېڭى مۇۋەپپەقىيەتلەر تىلەيمەن!

1996 - يىل ئىيۇن - ئۆكتەبىر، خوتەن

ماۋزۇ سۈرىتىدە: شياۋداۋكاڭيۇ (سولدا) مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن ۋېيىۋەنجاڭى تۆمۈر داۋامەت (ئوتتۇرىدا) كە باش لېدىر سوڭبىننى تونۇشتۇرماقتا.

ئاپتور: خوتەن پېداگوگىكا ئالىي تېخنىكومى ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنىڭ مۇدىرى، دوتسېنت (M2)

جۇڭگو-ياپونىيە ئېكسپېدىتسىيىچىلىرى كىروران خارابىسىنى تازىلىدى

«شىنجاڭ گېزىتى» خەۋىرى: جۇڭگو - ياپونىيە ئېكسپېدىتسىيىچىلىرى يېقىندا كىروران خارابىسىدىن 100نەچچە كىلوگرام ئەخلەتنى تازىلىدى. بۇ، كىشىلەرنىڭ ئىنسانلار توپىدىن يىراقتا قالغان قەدىمىي مەدەنىيەت خارابىسىنى تۇنجى قېتىم كەڭ كۆلەمدە تازىلىشى ھېسابلىنىدۇ.

بۇقېتىمقى ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتى 7نەپەر ياپونىيىلىك، 6 نەپەر جۇڭگولۇق مۇتەخەسسىستىن تەشكىللەنگەن بولۇپ، ئەترەت باشلىقلىقىنى ياپونىيىلىك زات، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ مەدەنىيەت مەسلىھەتچىسى شياۋداۋكاڭيۇ ئەپەندى ئۈستىگە ئالغان. ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتى چارقىلىق ناھىيىسىدىن ئىككى دانە چۆل ماشىنىسىدا يولغا چىقىپ، توپتوغرا ئۈچ يېرىم كۈن دېگەندە لوپنۇر كۆلى رايونىغا جايلاشقان كىروران خارابىسىغا يېتىپ كەلدى.

ئېكسپېدىتسىيىچىلەر تەكشۈرۈش جەريانىدا كىروران خارابىسىنىڭ ھەممىلا يېرىدە نۇرغۇن ئەخلەتلەرنى ئۇچراتتى. شياۋداۋكاڭيۇ ئەپەندى ئېكسپېدىتسىيىچىلەرنى باشلاپ يۈرۈپ ئۈچ سائەتتىن كۆپرەك تازىلاش ئارقىلىق ئەخلەتلەرنى بىرمۇ-بىر تېرىپ، ئۇنى ئالتە دانە تاغارغا قاچىلىدى. بۇ ئەخلەتلەرنىڭ تولىسى كونسېرۋا قۇتىسى، مىنېرال سۇ بوتۇلكىسى، ئەسكى يېشىك ۋە كونا تور پاختىلار بولۇپ، يەنە كونا ماي تۇڭىدىن ياسالغان ئەسكى مەشمۇ بار ئىدى. ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتىنىڭ جۇڭگو تەرەپ مەسئۇلى بۇ ھەقتە مۇخبىرغا مۇنداق دېدى: 80-يىللاردىن بۇيان بۇ يەرگە دۆلىتىمىز ۋە چەت ئەللەردىن ئېكسپېدىتسىيىگە كېلىدىغانلار كۆپەيدى، بۇ ئەخلەتلەرنى شۇلار تاشلىغان.

كىروران خارابىسى لوپنۇر كۆلى رايونىدىكى بىر تىلسىمات بولغاچقا ئۇيەرگە كىرىش ئىنتايىن قىيىن ئىدى. بۇقېتىمقى ئېكسپېدىتسىيە ئەترىتى مىڭبىر مۇشەققەتتە ماشىنىسىنى كىروران بۇددا مۇنارىغا 100مېتىر كەلگۈدەك ئارىلىققىچە ھەيدەپ ئەكىلىپ، ئەخلەتلەرنى 300كىلومېتىر يىراقلىقتىكى چارقىلىق ناھىيىسىنىڭ ئەخلەت مەيدانىغا ئاپىرىپ تاشلىدى.

ئالاقىدار خادىملارنىڭ ئېيتىشىچە، بۇ، ئىنسانلارنىڭ چۆل ماشىنىسىنى بۇ بۇددا مۇنارى يېنىغا تۇنجى قېتىم ھەيدەپ ئەكىلىشى ئىكەن.

كىروران خارابىسى ۋېي-جىن سۇلالىلىرى دەۋرىدە غەربىي يۇرتتىكى ئاستانىلاردىن بىرى بولغان. شۇنداقلا ئۇ بۇندىن 1700يىل ئىلگىرىكى لوپنۇر رايونىدا ئىنتايىن گۈللەنگەن شەھەر ئىدى. بۇ قۇم باسقان شەھەر مىلادى 1900-يىلى تۇنجى قېتىم بايقالغاندىن بۇيان تا ھازىرغا قەدەر جۇڭگو-چەت ئەل ئالىملىرى ۋە ئېكسپېدىتسىيىچىلىرىنى قىزىقتۇرىدىغان جەلپكار نۇقتىغا ئايلاندى.

رىسالەت مۇھەممەت تەرجىمىسى